

УДК 347

DOI <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2021.2.3>

Коструба Анатолій Володимирович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права
Навчально-наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9542-0929>

СПОРТИВНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ НОРМАТИВНОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ

Спортивний порядок утворюється в тому числі величезною мережею різних інститутів, організації і регуляторів, співпрацею та участю публічних і приватних суб'єктів різних рівнів, а також має свою власну судову систему, в основі якої знаходиться Міжнародний спортивний арбітражний суд в м. Лозанні. При цьому, не дивлячись на цілісність системи спортивного правопорядку щодо правопорядку публічного, внутрішнє організаційне єдність, зокрема, процесу вирішення спорів у відносинах спорту досить розбалансовано. Питання правової регламентації відносин у сфері професійного спорту, їх захисту залишаються не розкритими, або розкриті фрагментарно. Існуюча нормативна правова основа ґрунтується на положенні трьох законодавчих актів, якими не забезпечується відповідний рівень регламентації. Наведене актуалізує питання кодифікації спортивного законодавства України. В наведений спосіб систематизації нормативно-правового масиву забезпечується усунення прогалів в правовому регулюванні відносин професійного спорту. В наведеному аспекті актуальним є питання запозичення законодавчих традицій споріднених правових систем, серед яких приділено увагу Франції. В публікації наводиться огляд Спортивного кодексу Франції в аспекті досліджуваного питання. Визначається сфера відносин які регламентуються кодифікованим актом. Наводиться обґрунтування необхідності кодифікації спортивного законодавства України.

Ключові слова: *lex sportiva, спортивне право, спортивний спір, професійний спорт, саморегулятивні організації, спортивні федерації, спортивний арбітраж, спортивні правовідносини, спортивний кодекс, кодифікація, закон.*

Kostruba A.V. SPORTS CODE OF UKRAINE: PERSPECTIVES OF REGULATORY REGULATION

The sports order is formed, including a huge network of various institutions, organizations and regulators, cooperation and participation of public and private actors at various levels, and has its own judicial system, based on the International Court of Arbitration for Sport in Lausanne. At the same time, despite the integrity of the system of sports law and order in relation to public law and order, the internal organizational unity, in particular, the process of resolving disputes in sports relations is quite unbalanced. Issues of legal regulation of relations in the field of professional sports, their protection remain undisclosed, or disclosed in fragments. The existing normative legal basis is based on the provisions of three legislative acts, which do not provide the appropriate level of regulation. The above actualizes the issue of codification of sports legislation of Ukraine. This method of systematization of the legal framework ensures the elimination of gaps in the legal regulation of professional sports. In this aspect, the issue of borrowing the legislative traditions of related legal systems, among which the attention of France is paid, is relevant. The publication provides an overview of the French Sports Code in terms of research. The sphere of relations regulated by a codified act is determined. The substantiation of necessity of codification of the sports legislation of Ukraine is resulted.

Key words: *lex sportiva, sports law, sports dispute, professional sports, self-regulatory organizations, sports federations, sports arbitration, sports legal relations sport code, codofocation, law.*

Постановка проблеми. Спорт – одна з найважливіших сфер суспільного життя. Він цінний як сам по собі, так і в якості однієї з основ збереження та зміцнення здоров'я населення, кошти підвищення життєстійкості, оптимізму, працездатності людей. Спортивні досягнення громадян конкретної держави завжди вважалися індикатором його мощі, достоїнств соціальної системи, рівня розвитку і оборонного потенціалу країни в цілому.

У контексті статті 22 Конституції України, право на заняття спортом є формою реалізації

права на здоровий спосіб життя як невід'ємне право на життя людини, гарантування якого забезпечено статтею 27 Конституції України. Важливою віхою в забезпеченні конституційного права громадянина стало прийняття Закону України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року №3808-ХІІ, яким визначені загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту та врегульовані суспільні відношення у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту відповідно.

Варто відзначити, що в останні роки крім прикладних питань правового регулювання спорту увагу дослідників все більше привертають загальні теоретичні проблеми спортивного права.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Теоретичну основу досліджень складають праці таких відомих вчених у сфері спорту, як С.В. Алексєєв, А.М. Бриліантова, В.В. Бутнев, І.О. Васильєв, В.П. Васькевич, а також Дж. Барнса, Й.С. Блекшоу, Ч. Вудхауса, Е. Грейсона, Р.А. Маклорена, П. Морріса, Дж. Нафзігера, В. Некрошюса, К. Ньюмарка, Б. Фушер та інших. Вдосконаленням законодавства в сфері професійного спорту переймаються також Є.О. Харитонов, М.О. Ткалич, І. Наставний тощо.

Теоретичну основу численних досліджень з окресленого кола питань складають праці таких відомих вчених у сфері спорту, як С.В. Алексєєв, А.М. Бриліантова, В.В. Бутнев, І.О. Васильєв, В.П. Васькевич, а також Дж. Барнса, Й.С. Блекшоу, Ч. Вудхауса, Е. Грейсона, Р.А. Маклорена, П. Морріса, Дж. Нафзігера, В. Некрошюса, К. Ньюмарка, Б. Фушер та інших. Вдосконаленням законодавства в сфері професійного спорту переймалися такі вчені як І. Наставний, Є.О. Харитонов, М.О. Ткалич.

Мета статті – дослідити перспективи нормативної регламентації спортивного кодексу України, обґрунтувати необхідність кодифікації спортивного законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Спроби концептуально визначити поняття спортивного права, описати його місце в системі права і системі законодавства актуалізують питання кодифікації спортивного законодавства в Україні, що є становить мету цього дослідження.

Варто погодитись з думками вчених, що відсутність кодифікованого правового акта, дія якого здатна б врегулювати різні сфери спортивних правовідносин, зумовлює наявність великої кількості декларативних норм спортивного права. На сьогодні ускладнення реалізації прав та інтересів суб'єктів спортивних правовідносин, наявність правозастосовних колізій призводить до того, що значний масив суспільних відносин у сфері спорту в Україні залишаються поза межами дії правових норм [1]. Окрім Закону України «Про фізичну культуру і спорт», сфера правового регулювання відносин професійного спорту, нажаль, обмежується ще двома такими законодавчими актами: Закон України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» від 14 вересня 2000 року №1954-III та Закон України «Про антидопінго-

вий контроль у спорті» від 07 лютого 2017 року №1835-VIII. Безспірно, такий стан нормативної регламентації досліджуваної сфери правових відносин не сприяє їх активному розвитку.

Традиційним в юридичній науці є бачення, що систематизація нормативно-правових актів виступає одним із основних напрямів законодавчої діяльності. Її результатами стає ухвалення нових нормативно-правових актів. Ключовим у такому процесі стає кодифікація законодавства. Її сутність полягає в систематизації та удосконаленні законодавства шляхом змістовної переробки пов'язаної групи юридичних норм та їх об'єднанні в одному правовому акті. При цьому при кодифікації має місце не лише упорядкування нормативного матеріалу, але й подолання прогалів у правовому регулюванні відносин, усунення розбіжностей та протиріч [2, с. 80]. Саме тому, на нашу думку, вдосконалення законодавства у сфері спорту має відбуватися не шляхом прийняття нових численних нормативно-правових актів, якими предметно регламентується вузька сфера відносин, а в спосіб їх системної уніфікації, результатом чого має стати Спортивний кодекс України.

В обґрунтуванні позиції автора слід довести, що аналіз існуючих нормативних актів, норми яких спрямовані на врегулювання відносин у сфері професійного спорту, вказує на відсутність системного підходу в цьому напрямку. Так, закріплений в ст. 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» підхід до регулювання професійних спортивних відносин дозволяє стверджувати про намір законодавця визначити професійні спортивні відносини як комерційний напрям діяльності у спорті, пов'язаний з отримання прибутку. Водночас зазначені відносини спортсменів, тренерів та інших фахівців не мають конкретних правових механізмів їх регулювання [3, с. 50].

Сфера відносин професійного спорту достатньо багатогранна, включає до себе як організаційно-правові основи державного управління фізичною культурою і спортом, правове забезпечення діяльності фізкультурно-спортивних об'єднань, правовий статус спортсменів, тренерів та інших учасників спортивної діяльності, так і юридичні аспекти організації та проведення спортивних змагань, вирішення колізійних питань у цій царині. Існуючі нормативно-правові акти не в змозі забезпечити належний рішень їх регламентації.

Відзначимо, що кодифікація законодавства у сфері фізичної культури та спорту спостерігається у низці зарубіжних країн (США, Бразилія, Франція).

Серед таких кодифікацій слід назвати Спортивний кодекс Франції [4] (Code du sport). Оскільки французьке право відноситься до континентальної правової сім'ї, як і наше вітчизняне право, аналіз французького досвіду кодифікації спортивного законодавства є цікавим та затребуваним у контексті розробки пропозицій щодо кодифікації спортивного законодавства України [5, с. 169].

Французьке спортивне законодавство є не єдиним взірцем кодифікації національного спортивного законодавства. Так, у Бразилії (країні з багатими спортивними традиціями) немає єдиного кодифікованого акту у сфері фізичної культури та спорту, але діють прийняті у минулому столітті два дисциплінарні кодекси — Бразильський дисциплінарний футбольний кодекс (Código brasileiro disciplinar do futebol — CBDF) та Бразильський кодекс та спортивної дисципліни (Código brasileiro de justiça e disciplina desportiva - CBJDD). У ряді штатів США діють титули склепінь законів, присвячені регулюванню правовідносин у сфері фізичної культури та спорту, які з урахуванням специфіки американської правової системи можуть бути умовно названі «спортивними кодексами». В Італії (як і в Бразилії) на державному рівні затверджено спеціалізований дисциплінарний спортивний кодекс — Італійський кодекс Вищого суду спортивної юстиції [6, с. 171].

Спортивний кодекс Франції належить до спеціалізованих кодексів, що входять до складу цивільного права. Розроблений у 2004 та прийнятий у 2006 році кодекс позначає пріоритетний характер розвитку спорту, затверджуючи цей напрямок як один із розділів державної політики [7].

Французький досвід кодифікації спортивного права є наочною ілюстрацією того, як у ході систематизації спортивного законодавства вирішуються завдання підвищення статусу фізичної культури та спорту, зрозумілості правозастосування, закладається вектор для успішного розвитку галузі законодавства та відповідної галузі права.

На момент початку кодифікації спортивного законодавства у Франції воно було роздробленим і несистематизованим, його норми містилися, наприклад, у Кодексі законів про охорону здоров'я (боротьба з використанням допінгу та питання контролю за здоров'ям спортсменів), Освітньому кодексі (освіта в галузі фізичної культури та спорту), інших законодавчих актах, що регулюють, зокрема, питання у сфері будівництва, охорони навколишнього середовища, туризму, а також у величезній кількості підзаконних нормативних правових актів. Не випадково як основна мета прийняття Спортивного кодексу Франції

вказувалося на необхідність полегшення доступу громадян і асоціацій до норм спортивного законодавства, що містяться в єдиному документі.

Спортивний кодекс замінив кілька законів, зокрема Закон № 84-610 від 16 липня 1984 року, який регулював відносини у сфері фізичної культури і спорту. Власне зазначений правовий акт і став основою нової кодифікації і, на думку багатьох французьких експертів, Спортивний кодекс Франції забезпечив суттєвий імпульс розвитку французького спорту у великих його сегментах, а також у конкретних спортивних дисциплінах [8].

Спортивний кодекс Франції, що включає загалом понад 1 670 статей, складається з чотирьох книг, кожна з яких присвячена окремому аспекту спортивного права:

Книга I – Організація фізкультурної та спортивної діяльності.

Докладно регламентовано правовий статус спортивних асоціацій та спортивних товариств.

Докладно визначено правовий статус спортивних федерацій. Окремо розглянуто визнані спортивні федерації (що беруть участь у здійсненні суспільно-корисних та уповноважені спортивні федерації (у кожній спортивній дисципліні – одна визнана федерація, яка отримала повноваження від міністра у справах спорту на визначений термін). Докладно закріплені механізми надання спортивних федерацій статусу та «уповноважених спортивних федерацій».

Як самостійний суб'єкт спортивних правовідносин виділено професійні спортивні ліги, створені уповноваженими спортивними федераціями для організації, управління та координації професійної спортивної діяльності спортивних асоціацій, що входять до їх складу, а також спортивних товариств.

Визначено правове становище Французького національного олімпійського та спортивного комітету як представницького та посередницького органу.

Визначено статус спортивних агентів. Запроваджено обов'язкове ліцензування діяльності спортивних агентів.

Книга II – Учасники спортивних правовідносин (спортсмени, арбітри, тренери, викладачі, функціонери).

Значну увагу приділено проблемам спортивної та фізкультурної освіти, організації спортивної підготовки.

Введено правило про обов'язковість кваліфікаційної підготовки для здійснення будь-якої викладацької (тренерської, інструкторської), організаторської чи керівної діяльності у сфері

спорту на комерційній основі та визначено порядок її проходження.

Окремо регламентовано порядок надання ступеня спортсменам, які займаються бойовими мистецтвами. Передбачено можливість їх одержання не лише за результатами кваліфікаційних іспитів, а й за підсумками досягнень, що показані на змаганнях.

Визначено правовий статус Французького агентства боротьби з вживанням допінгу – незалежного органу державної влади, який має права юридичної особи, який організовує та здійснює дії по боротьбі з використанням допінгу у спорті.

Книга III – Різні види спортивних практик, безпека та гігієна спорту, організація та управління спортивними подіями.

Окремо розглянуто питання щодо обов'язкового страхування цивільної відповідальності у галузі спорту.

Значна кількість норм присвячена питанням організації та проведення спортивних заходів, зокрема, забезпечення їхньої безпеки.

Кодекс містить також цілий блок норм, присвячений правилам висвітлення у засобах масової інформації та трансляції спортивних заходів.

Детально розглянуто правовий режим будівництва та експлуатації спортивних споруд (постійних та тимчасових), який включає, зокрема, обов'язки їх власників (у тому числі – щодо забезпечення гігієни та безпеки котрі займаються) та відповідальність за невиконання цих обов'язків.

Книга IV – Фінансування спорту та застосування законодавства в заморських департаментах та територіях.

Кодексом регламентовані спеціальні податкові процедури в сфері професійного спорту.

Українське спортивне законодавство характеризується проблемами, практично подібними до тих, що були вирішені при кодифікації французького спортивного законодавства. Привертає увагу і те, що як основу для кодифікації було обрано чинний галузевий нормативний акт – Закон про фізичну культуру і спорт. У цьому випадку закордонний досвід, розглянутий та проаналізований крізь призму вітчизняної правової дійсності, дає готовий рецепт подальшого розвитку спортивного законодавства України.

Саме в межах Спортивного кодексу з'явиться можливість найбільш повноцінно та одночасно усунути прогалини у спортивному законодавстві країни. Отже, на сьогодні характер аргументів на користь кодифікації спортивного законодавства очевидний.

Висновки. Резюмуючи, наведемо перелік основних причин, що актуалізують необхідність ухвалення Спортивного кодексу є не тільки наявний позитивний досвід кодифікації спортивного законодавства багатьох країн світу але й прогнозування подальшого прийняття розрізнених норм, що регулюють відносини у сфері спорту, потенційно несе загрозу законодавчого хаосу у сфері правозастосування.

Основою кодифікації може виступити Закон України «Про фізичну культуру та спорт» та Закон України «Про підтримку олімпійського, паролімпійського руху та спорту найвищих досягнень в Україні», Закон України «Про антидопінговий контроль у спорті», а прогалини у правовому регулюванні можуть бути усунені шляхом внесення текст Кодексу положень інших модельних законів про спорт.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаро Г.О., Кушнір О.О. Спортивне право: огляд національного законодавства і міжнародних стандартів. URL: http://protokol.com.ua/ru/sportivne_pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/ (дата звернення 26.12.2021);
2. Могілевський Л.В. Кодифікація як спосіб систематизації нормативно-правових актів у сфері правового регулювання трудових відносин. *Право і суспільство*. 2016. № 2. с. 78–83.
3. Нормативно-правове регулювання відносин у сфері професійного спорту в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №6. с. 46–51.
4. Code du sport. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006071318/> (дата звернення 26.12.2021).
5. Круглов В.В. Проблемы и перспективы кодификации спортивного законодательства России. *Право. Журнал Высшей школы экономики*. 2017. № 4. С. 165–176.
6. Соловьев А.А. Российский и зарубежный опыт систематизации законодательства о спорте. Москва : Комиссия по спортивному праву Ассоциации юристов России, 2011. 383 с.
7. Julien L. Les institutions sportives en France (introduction au droit du sport). Publications Doc Du Juriste. 2015. URL: <https://www.doc-du-juriste.com/droit-prive-et-contrat/droit-autresbranches/cours-de-professeur/institutions-sportives-france-introduction-droit-sport-479549.html> (дата обращения: 01.06.2017)\$.
8. Loi № 84-610 du 16 juillet 1984 relative a l'organisation et a la promotion des activites physiques et sportives. *Journal officiel de la République Française*. 17.07.1984. P. 2288–2293.

REFERENCES:

1. Haro H.O., Kushnir O.O. Sportyvne pravo: ohliad natsionalnoho zakonodavstva i mizhnarodnykh standartiv. URL: http://protokol.com.ua/ru/sportivne_pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/ (data zvernennia 26.12.2021).
2. Mohilevskiy L.V. Kodyfikatsiia yak sposib systematyzatsii normatyvno-pravovykh aktiv u sferi pravovoho rehuliuвання trudovykh vidnosyn. *Pravo i suspilstvo*. 2016. № 2. s. 78–83.
3. Normatyvno-pravove rehuliuвання vidnosyn u sferi profesiinoho sportu v Ukraini. *Pidpriumnystvo, hospodarstvo i pravo*. 2018. № 6. s. 46–51.
4. Code du sport. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006071318/> (дата звернення 26.12.2021).
5. Kruhlov V.V. Problemy y perspektyvy kodyfikatsyy sportyvnoho zakonodatelstva Rossyy. *Pravo. Zhurnal Vesshei shkole ekonomyky*. 2017. № 4. S. 165–176.
6. Solov'ev A.A. Rossiyskiy i zarubezhnyy opyt sistematzatsii zakonodatel'stva o sporte. Moscow: Komissiya po sportivnomu pravu Assotsiatsii yuristov Rossii, 2011. 383 s.
7. Julien L. Les institutions sportives en France (introduction au droit du sport). Publications Doc Du Juriste. 2015. URL: <https://www.doc-du-juriste.com/droit-prive-et-contrat/droit-autresbranches/cours-de-professeur/institutions-sportives-france-introduction-droit-sport-479549.html> (дата обращения: 01.06.2017)\$.
8. Loi № 84-610 du 16 juillet 1984 relative a l'organisation et a la promotion des activites physiques et sportives. *Journal officiel de la République Française*. 17.07.1984. P. 2288–2293.